

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΕΙΣ ΝΙΡΟΥ ΧΑΝΙ ΚΡΗΤΗΣ

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ ἡγεμονικοῦ οἰκου τοῦ εἰς θέσιν Νίρου Χάνι σχεδὸν ἐπερχτώθη· ὑπολείπεται μόνον δὲ καθαρισμὸς ἐκ χωμάτων καὶ λίθων δωματίων τινῶν, τὰ δποῖα ἀπαιτοῦσιν ἐργασίαν 3—4 ἡμερῶν.

Τὸ μικρὸν ἀνάκτορον συνέκειτο ἐκ 36 δωματίων καὶ διαδρόμων καὶ δύο αὐλῶν, μιᾶς κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευράν μεγάλης (εἰκ. 1), ἐξ ἣς καὶ ἡ κυρία εἰς τὸ οἰκοδόμημα εἰσόδος, καὶ μιᾶς κατὰ τὴν νότιον πλευράν (εἰκ. 2). Ἀμφότεραι αἱ αὐλαὶ εἶναι πλακόστρωτοι διὰ πλακῶν ἐκ κυκνοῦ σχιστο-

Εἰκὼν 1.

λίθου· εἰς τὸ νότιον κράτσπεδον τῆς ἀνατολικῆς αὐλῆς ἀπεκάλυψη μικρὰ ἐξέδρα ἐκ τριῶν ἀναδρυμῶν, καὶ παρ' αὐτὴν εὑρέληη τὸ λίθινον μέγχ σύμβολον τῶν διπλῶν κεράτων (εἰκ. 3); ἐκ τούτου εἰκάζω ὅτι ἐτέλειη ἡ ἐξέδρα καὶ τὸ παρ' αὐτὴν

μέρος τῆς πλακοστρώτου αὐλής ίερόν τινα σκοπόν, οίον καὶ οἱ θεατρικοὶ χώροι τῶν ἀνακτόρων Φαιστοῦ καὶ Κυψελοῦ. Εἰς τὴν αὐτὴν αὐλὴν εύρεθησαν καὶ δύο φρεατοειδῆ δρύγματα βάθους δύο καὶ δύο καὶ ήμισεος μέτρων καὶ πλάτους 2 μέτρων χρησιμεύοντα πρὸς ὑποδοχὴν καὶ φύλαξιν τῶν ὑδάτων τῆς αὐλῆς. Τὸ σωζόμενον ὅψις τῶν τοιχών τοῦ ἀνακτόρου εἶναι 1—

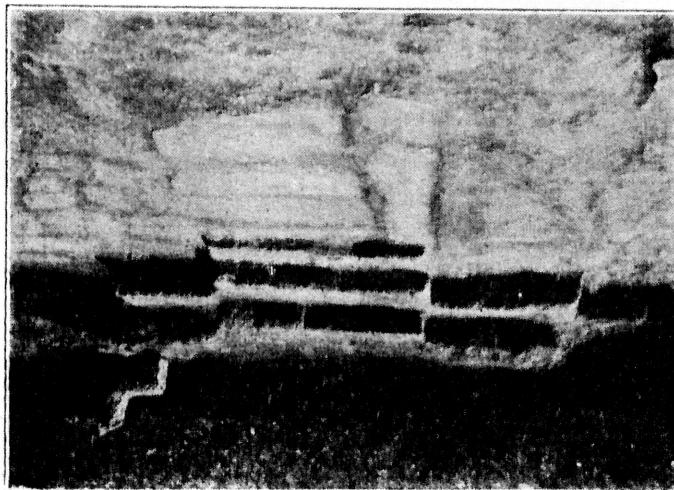

Εἰκὼν 2.

1 $\frac{1}{2}$ μέτρον. Σύγκεινται δὲ οἱ τοῖχοι εἴτε ἐκ ἔστων πώρων λίθων κατ' ισοδομικὸν ρυθμόν, εἴτε ἐξ ἀκατεργάστων λίθων καὶ ἀφθόνου πηλοῦ, εἴτε ἐκ μεγάλων δρυθογωνίων ὀμβρὸν πλίνθων στεροποιηθεισῶν πολλαχοῦ ἐκ τοῦ τρομεροῦ πυρός, τὸ δποίον κατέστρεψε καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀνάκτορον, ἀπανθρακώσαν τὴν ἀφθονον ἵναλείχην καὶ ἀσθεστοποιησαν πολλαχοῦ τοὺς λίθους καὶ εἰς μίαν συμπαγή, μᾶςκαν πολλαχοῦ μετατρέψαν λίθους καὶ πλίνθους.

Κατὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ οἰκοδομήματος ἀπεκαλύφθησαν καὶ ἐκαίχρισθησαν αἱ ἀποιγῆς καὶ αὐτοῦ, πέντε τὸν ἀριθμόν ἐν αὐταῖς ὑπήρχον πίθοι πύλινοι μεγάλοι ἔνεκκ οἵμως τῆς μικρᾶς ἐπιχώσεως τῆς πλευρᾶς ταύτης, οἱ πίθοι εἶχον

ἀναμοχλευθή καὶ θραυσθή διὰ τῆς καλλιεργείας τοῦ ἀγροῦ καὶ τῆς ἀρχιρέσεως οἰκοδομικοῦ ὑλικοῦ εἰς προγενεστέρας ἐποχάς, καὶ μόνον αἱ βάσεις δέκα ἐξ αὐτῶν εὑρέθησαν κατὰ χώραν· οἱ λοιποὶ εὑρέθησαν τεθραυσμένοι εἰς πολλὰ τεμάχια, ὡν συνέλεξα τὰ σημαντικώτερα φέροντα πλαστικὰ σπειροειδῆ θέματα καὶ ζώνας. Παρὰ τοὺς πίθους συνέλεξα ἀπηγθραχωμένα δσπρια, ἢτοι μικροὺς κυάμους καὶ δύο εἰδῶν δρόδους, τὰ ἐν Κρήτῃ σήμερον καλούμενα δόσι οὐ καὶ παποῦλες. Τινὲς τῶν πίθων πιθανώτατα περιείχον ἔλαιον, διότι τὸ χῶμα εἰς τὸν πυθ-

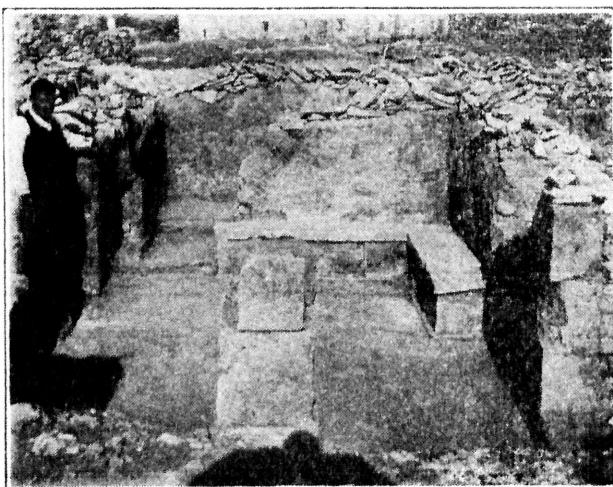

Εἰκὼν 3.

μένα τούτων ἦτο μαῦρον καὶ κεκαυμένον. Τὰ πλεῖστα τῶν καθαρισθέντων δωματίων εἶναι πλακόστρωτα διὰ γυψίνων πλακῶν, τινὲς δὲ, τὰ σημικντικώτερα, ἔχουσι καὶ δρθομαρμάρωσιν ἐκ γυψίνων ἐπίσης πλακῶν· αἱ βάσεις τῶν παραστάδων πασῶν τῶν θυρῶν εἶναι ἐπίσης ἐκ γύψου καὶ ἔχουσι τὸ γυωστόν καὶ ἐκ τῶν ἄλλων Κρητικῶν ἀνακτόρων ζητοειδές σχῆμα ἢ ἐν σχήματι Γ ἢ Τ, ἐπὶ τῶν δποίων ἐπάτουν αἱ ξύλιναι δοκοί.

Ἐκ τῶν τελευταίων καθαρισθέντων δωματίων τὸ σημαντικώτερον εἶναι τὸ ἔχον τὰ δύο γύψινα ἑδώλια (εἰκ. 4), φω-

τιςόμενον ὑπὸ αὐλής φωταγωγοῦ διὰ μέσου τριῶν τετραγώνων στύλων (Pilastres) ἐκ ξεστῶν πώρων λίθων.

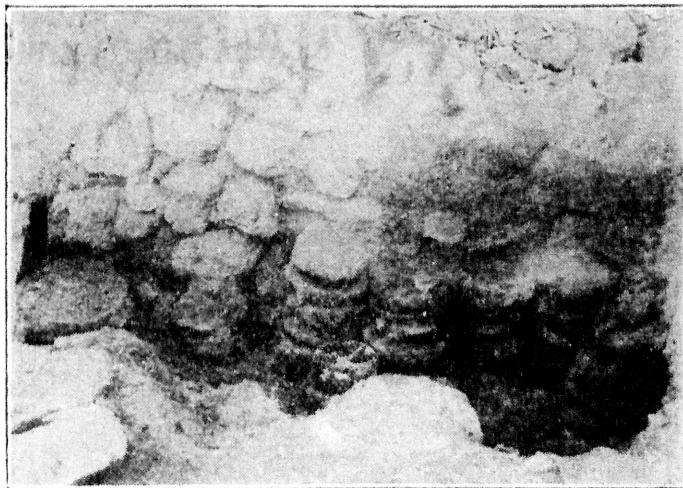

Εἰκόνη 4.

Περὶ τὸ κέντρον τοῦ ἀγκυτόρου εὑρέllη καὶ κλῖμαξ δίπτερος φέρουσα εἰς τὸν δεύτερον ὅροφον, γέ σύνονται σήμερον πέντε ἀναδόμοι ἐκ γύψου. Τὸ σημικντικότερον τῶν μέχρι τοῦδε καθικεισθέντων δωματίων εἰναὶ τετράγωνον δῶμα 16 περίπου τετραγ. μέτρων διακρισθενον εἰς 2 ἄνισα μέρη διὰ χαμηλοῦ ἐκ γόμπυτος ἀσθετωμένου περιθωρίου. Τοῦτο γέτο τὸ σημιειωθὲν Ἱερὸν τοῦ ἀγκυτόρου, διότι εἰς τὸ μεῖζον αὐτοῦ δικμέρισμα εὑρέllησαν 4 γαλοὶ πελάρηροι πελέκεις, δύο μὲν σκεδὸν ἀκέραιοι, οἱ δὲ ἄλλοι δύο εἰς τεμάχια ὁ μεῖζων ἔχει μῆκος 1,18, πλάτος 0,63, οἱ δὲ ἄλλοι μῆκος περὶ τὰ 0,94 καὶ πλάτος 0,54. Οἱ πελέκεις ὑπέστησαν δξεῖδωσιν μεγάλην. Εἰς τὸ μικρότερον δικμέρισμα τοῦ Ἱεροῦ γέτων ἀπειροὶ κύκλοι πύγλινοι ἐν τέρρῳ καὶ γόμπυτοι μέλανι ἐκ καύσεως.

Πάντα τὰ δωμάτια καὶ οἱ διάδρομοι εἰχον καὶ δεύτερον ὅροφον, ὃς ἀσφαλῶς ἐξάγεται ἐκ τῆς εὑρέσεως ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ἐπιγάστει τῶν γυψίνων πλακών τῆς στρώσεως τοῦ δευτέρου

δρόφου καὶ βάσεων τῶν παραστάδων μόνον ἀποθήκαι (εἰκ. 5) φαίνονται μονώροφοι καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον ἡ ἐπίχωσις κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἀδιαθήτη.

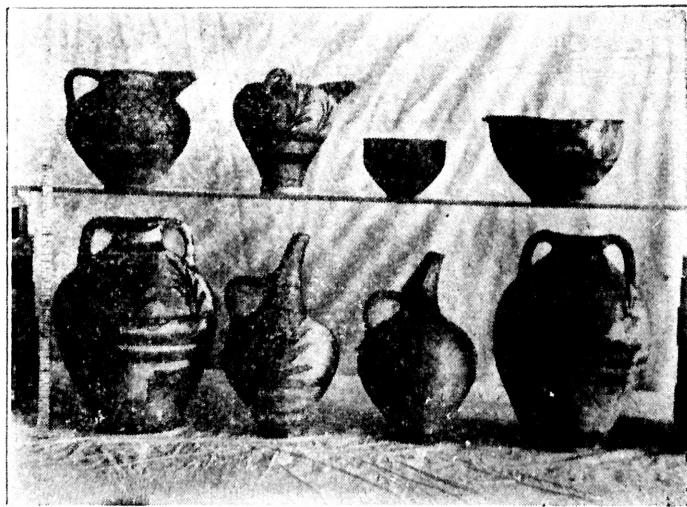

Εἰκόνη 5.

Ἐπίσης πάντα τὰ διαμερίσματα ἡσαν κεκανονιζμένα καὶ κεχρωματισμένα καὶ τινα τοιχογραφημένα, ἀτυχῶς ὅμως τὰ κονιάκτα, πλὴν ἐλαχίστων τεμαχίων, εἰχον καταπέσει καὶ μόνον μικρὰ τεμάχια λατώρθιωσαν νὰ συλλέξω καὶ μεταφέρω εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου πρόκειται νὰ καθαρισθῶσι καὶ δειξωσιν ἡμῖν τὰ εἰκονιζόμενα θέματα.

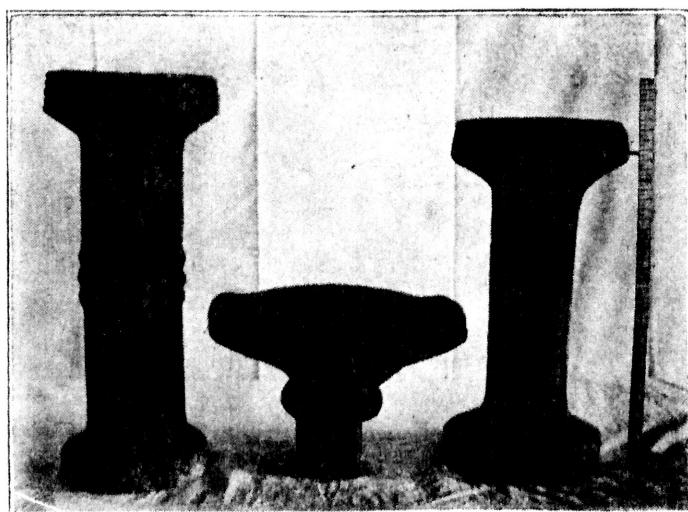
Ἐκ τῶν πεντήκοντα περίπου ἔξι ώμοι πηλοῦ τριπόδων βωμῶν τῶν εύρισκομένων εἰς τρία δωμάτια κατώρθωσεν ὁ τεχνίτης τοῦ Μουσείου, ἔλθον τῇ προσκλήσει μου ἐπὶ τόπου, νὰ ἐξαγάγῃ μετὰ πολλοῦ κόπου καὶ διασώσῃ περισσαλὸν διά γύψου δοκτὸν μετακομισθέντας εἰς τὸ Μουσεῖον, ὅπου πρόκειται νὰ ἀνασυγκροτηθῆσι· πάντες ἡσαν ἐπιμελῶς ἀσθεστωμένοι καὶ κεχρωματισμένοι διὰ δύο ἢ τριῶν χρωμάτων ἔκαστος.

Ἄλλα κινητὰ εύρήματα εἶναι δεκάδες τινὲς πηλίνων ἀγγείων γραπτῶν (εἰκ. 6) τῆς Υστερομιγωνικῆς Α. ἐποχῆς, τεθραυσμέ-

Εἰκόνα 6.

γων κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ μελλόντων γὰ συγκολλήθησι καὶ συμπληγωθῆσιν ὑπὲ τοῦ τεχνίτου τοῦ Μουσείου καὶ τινες λίθινοι λαμπτῆρες (εἰκ. 7).

Εἰκόνα 7.

Καὶ τὸ μικρὸν τοῦτο ἀνάκτορον ἔχει ὑποστὴ φοδερὰν καταστροφὴν ἐκ τοῦ πυρός· ἡ ἀφθονος ἔξυλεία, ἢν περιεῖχεν, ἐγένετο αἴτια τῆς μεγάλης φθορᾶς αὐτοῦ, καὶ πρὸς διατήρησιν αὐτοῦ ἀπαιτεῖται ἀμεσος ἐργασία στερεωτική.

Εἶναι ὅμως ἀνάγκη ὅπως εἰδοικὸς ἀρχιτέκτων ἀποστελῇ ἐπὶ τόπου καὶ καταρτίσῃ τὸ σχέδιον τοῦ οἰκοδομήματος πρὸς δημοσίευσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐργμερίδι ἡ τοις Πρακτικοῖς. Πρὸς τοῦτο παρακαλῶ ὅπως ἡ Σεβ. Ἐταιρεία συνενγογθῇ μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας περὶ τῆς ἀποστολῆς τοῦ ἀρχιτέκτονος.

Πρὸς φύλαξιν τοῦ σπουδαίου μνημείου εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ἀμεσος φροντίς. Τὸ μνημεῖον εὑρίσκεται παρὰ τὴν κεντρικὴν ἀρτηρίαν Ἡρακλείου Λαζαρίθιου καὶ ἐκκατοντάδες ἀνθρώπων διέρχονται παρ' αὐτὸν καθ' ἑκάστην, πολλοὶ τῶν ὁποίων ἔνιστε καὶ μετὰ τῶν κτηγῶν αὐτῶν πειρῶνται νὰ εἰσέρχουνται καὶ τὸ βλέπωσι, βαδίζοντες ἐπὶ τῶν ἑτοιμορρόπων τοίχων. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ τὴν Σεβ. Ἐταιρείαν ὅπως προσῆγεις τῆς τῆς ἀμεσον λγῆψιν τῶν καταλλήλων μέτρων.

Σ. Γ. ΞΑΝΘΟΥΓΔΙΔΗΣ